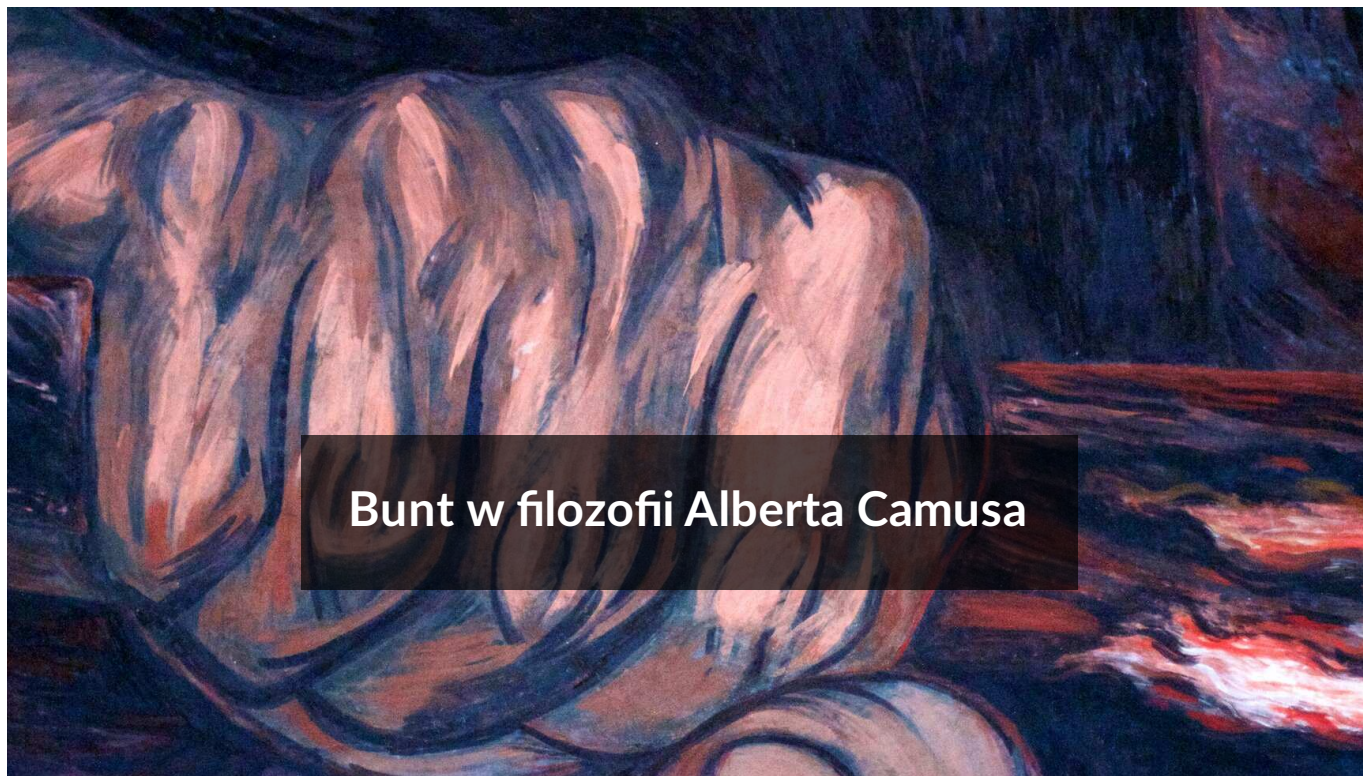

Bunt w filozofii Alberta Camusa

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Gra edukacyjna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Albert Camus, *Człowiek zbuntowany*, [w:] Albert Camus, *Eseje*, tłum. Joanna Guze, wybór Janna Guze, Warszawa 1971.
- Źródło: Albert Camus, *Mit Syzyfa*, [w:] tegoż, *Mit Syzyfa i inne eseje*, tłum. Joanna Guze, wybór Janna Guze, Warszawa 2004, s. 152–155.
- Źródło: Albert Camus, *Mit Syzyfa*, [w:] tegoż, *Mit Syzyfa i inne eseje*, tłum. Joanna Guze, Warszawa 2004, s. 109–118.

Bunt w filozofii Alberta Camusa

Jose Orozco, detal z muralu sufitowego *Lud i jego przywódcy* (1935) w sali Kongresu dawnej siedziby rządu Meksyku, Guadalajara

Zaciśnięta pięść to jeden z najbardziej znanych symboli buntu. Jakie znasz inne sposoby demonstrowania postawy niezgody na rzeczywistość?

Źródło: Alan Levine, dostępny w internecie: Flickr, licencja: CC BY 2.0.

Czym jest bunt? Przeciw czemu się buntujemy? Albert Camus (1913–1960), francuski egzystencjalista, uczynił z buntu kategorię filozoficzną, którą posłużył się nie w znaczeniu psychologicznym, społecznym czy politycznym, ale dla opisu kondycji ludzkiej i ludzkich obowiązków etycznych. Myśl tę zawarł w powieści *Obcy* oraz w esejach: *Mit Syzyfa* i *Człowiek zbuntowany*, których fragmenty przeanalizujesz, aby zrozumieć, jak – w kontekście filozofii egzystencjalnej – Albert Camus pojmuje bunt.

Twoje cele

- Przedstawisz konsekwencje braku sensu życia ludzkiego według Alberta Camusa.
- Wyjaśnisz kategorię buntu według Alberta Camusa.
- Zastosujesz pojęcie człowieka absurdalnego w interpretacji egzystencjalizmu Alberta Camusa.
- Przedstawisz najważniejsze treści esejów *Mit Syzyfa* i *Człowiek zbuntowany* Alberta Camusa.

Przeczytaj

Zanim rozpoczniesz lekturę, przypomnij sobie wiadomości na temat kluczowej dla egzystencjalistycznej filozofii Alberta Camusa kategorii **absurdu**, rozumianego jako brak nadrzędnego sensu życia.

Absurd życia i jego konsekwencje

Jakie są konsekwencje etyczne poczucia absurdu? Jaką postawę należy przyjąć w obliczu absurdu? Jak żyć, uznając, że życie nie ma żadnego szczególnego sensu, a zwłaszcza nie ma celu w znaczeniu religijnym (nieśmiertelności, zbawienia, wiecznego szczęścia)? Camus udziela odpowiedzi, ale odpowiedzi absurdalnej: brak sensu należy sobie uświadomić i zarazem zbuntować się wobec tego braku, dostrzegając konieczności narzucane przez świat i w ten sposób odzyskując **wolność**. Píše Camus:

((Albert Camus

Mit Syzyfa

Życ to sprawić, by żył absurd. Sprawić, by żył absurd, to przede wszystkim patrzeć mu w twarz. W przeciwieństwie do Eurydyki absurd umiera tylko wówczas, kiedy się od niego odwrócić. Tak więc bunt jest jednym ze spójnych stanowisk filozoficznych. [...] W nim człowiek jest stale sobie obecny. Bunt nie jest dążeniem, nie zna nadziei. To pewność druzgocącego losu, ale bez rezygnacji. [...] Ten bunt nadaje cenę życiu. Obejmując całą egzystencję, przywraca jej wielkość. Świadomość i bunt to odmowa i przeciwieństwo rezygnacji. [...] **Człowiek absurdalny** może tylko wszystko wyczerpać i wyczerpać do dna siebie. Absurd jest tym skrajnym napięciem, które podtrzymuje nieustannie samotnym wysiłkiem, wie bowiem, że świadomością i codziennym buntem daje świadectwo swojej jedynej prawdzie, to znaczy wyzwaniu. [...] Z absurdu wyprowadzam więc trzy konsekwencje, to znaczy mój bunt, moją wolność i moją pasję.

Samą świadomością przekształcam w regułę życia to, co było zaproszeniem do śmierci – i odrzucam samobójstwo.

Źródło: Albert Camus, *Mit Syzyfa*, [w:] tegoż, *Mit Syzyfa i inne eseje*, tłum. Joanna Guze, Warszawa 2004, s. 109–118.

Orfeusz (Anthony Roth Costanzo) w operze *Orfeusz i Eurydyka* w Grand Opera Florida, 2018

Mit o Orfeuszu i Eurydyce przedstawia jedno z najgorętszych marzeń ludzkości – wyrwanie bliskiej osoby z objąć śmierci.

Źródło: Florida Grand Opera, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 2.0.

Bunt a wolność

Camus wyjaśnia, dlaczego samobójstwo nie jest odpowiedzią na absurd życia – dlaczego nie jest **buntem** godnym człowieka absurdalnego (mającego świadomość absurdu własnego losu). Samobójstwo jest rezygnacją, ostateczną ucieczką, kapitulacją. Camus chce powiedzieć: nie sztuką jest się poddać, prawdziwą sztuką życia jest ocalić swą godność i wolność w świecie uprzedmiotowienia i niewoli fizycznych konieczności, dotyczących wszystkiego, co istnieje w przyrodniczym świecie. Prawdziwie wartościowy bunt to nie rezygnacja, ale podjęcie wyzwania – świadomość absurdu i godne przeżycie swego życia mimo zasadniczego, wpisanego w ludzki los, braku metafizycznego celu i religijnej nadziei. Zgoda na los mimo braku Boga, który nadawałby temu losowi sens:

((Albert Camus

Mit Syzyfa

Samobójca zabija się, ponieważ w sensie metafizycznym czuje się poirytowany. W pewnym rozumieniu dokonuje zemsty. Dowodzi

w ten sposób, że „nie będą go mieli”. Wiadomo jednak, że niezrównanym ucieleśnieniem tego wątku w całym jego bogactwie jest Kiriłow, postać z Biesów, również zwolennik samobójstwa logicznego. Inżynier Kiriłow oświadcza, że chce odebrać sobie życie, bo taka jest „jego idea”. [...] Rozumowanie jest klasycznie jasne. Jeśli Bóg nie istnieje, Kiriłow jest bogiem. Jeśli Bóg nie istnieje, Kiriłow musi się zabić. Kiriłow musi się zatem zabić, żeby być bogiem. [...]

Boskość więc, o którą chodzi, jest najzupełniej ziemską. „Trzy lata – mówi Kiriłow – szukałem atrybutu mojej boskości i znalazłem. Jest nim wolna wola”. Można zrozumieć teraz sens jego przesłanki: „Jeżeli nie ma Boga, to ja jestem bogiem”. Stać się bogiem, to być wolnym na tej ziemi, nie służyć istocie nieśmiertelnej. A zwłaszcza wyciągać wszystkie konsekwencje z tej bolesnej wolności. Jeśli Bóg istnieje, wszystko zależy od niego i nie możemy nic przeciwko jego woli. Jeśli nie istnieje, wszystko zależy od nas. [...].

Źródło: Albert Camus, *Mit Syzyfa*, [w:] tegoż, *Mit Syzyfa i inne eseje*, tłum. Joanna Guze, wybór Janna Guze, Warszawa 2004, s. 152–155.

Bunt a świadomość

Bunt, ale nie odmowa życia, nie rezygnacja z niego, lecz jego akceptacja wraz ze świadomością jego absurdu, staje się dla Camusa podstawą tożsamości człowieka absurdalnego. Dzięki buntowi, staje się tym, kim jestem. Staję się nie tylko wolny, ale staję się sobą. Buntując się przeciw beznadziei i absurdowi mojego życia, uzyskuję tożsamość i świadomość samego siebie – człowieka dumnego i wolnego:

((Albert Camus

Człowiek zbuntowany

Z buntu rodzi się świadomość, jakkolwiek mglista: nagle i olśniewające spostrzeżenie, że w człowieku jest coś, z czym może się utożsamić, choćby na pewien czas. Dotychczas nie czuł tej tożsamości naprawdę. Niewolnik znosił każdy przymus poprzedzający chwilę buntu. Często nawet zgadzał się bez szemrania na rozkazy budzące większy sprzeciw niż ten, który wywołał w nim

odmowę. Choć może odrzucał je w sobie, był cierpliwy; skoro milczał, bardziej dbał o swój bezpośredni interes niż świadom był swego prawa. Z utratą cierpliwości, z pojawieniem się niecierpliwości zaczyna się natomiast ruch mogący objąć to wszystko, co wpierw akceptował. Ten ruch niemal zawsze działa wstecz. Niewolnik, odrzucający upokarzający rozkaz swego przełożonego, odrzuca jednocześnie sam stan niewolnika. Ruch buntu niesie go dalej, niż mogłaby to uczynić zwykła odmowa. Przekracza nawet granicę, którą wyznaczał przeciwnikowi, i żąda teraz, by był z nim traktowany na równi. To, co wpierw było niepochwytym oporem człowieka, staje się całym człowiekiem, który się z tym oporem utożsamia i w nim się streszcza. Tę część siebie, której poszanowania żądał, stawia ponad wszystko inne i ogłasza, że uważa ją za najważniejszą, ważniejszą nawet od życia. Staje się ona dla niego dobrem najwyższym. Wybrawszy wpierw kompromis, niewolnik rzuca się nagle („skoro tak jest...”) we Wszystko albo Nic. Świadomość rodzi się wraz z buntem.

Źródło: Albert Camus, *Człowiek zbuntowany*, [w:] Albert Camus, *Eseje*, tłum. Joanna Guze, wybór Janna Guze, Warszawa 1971.

Spartakus (Michaił Łobuchin) w balecie *Spartakus*, Teatr Bolszoi w Moskwie, 2013

Zbuntowany gladiator Spartakus to jeden z najważniejszych w historii symboli buntu przeciw niewoli i opresji.

Źródło: Bengt Nyman, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 2.0.

Słownik

absurd życia (losu ludzkiego)

brak sensu w życiu ludzkim, rozumiany jako brak nadrzędnej, zwłaszcza religijnej racji życia i celu w postaci dążenia do osiągnięcia życia wiecznego i zbawienia

bunt egzystencjalny

bunt przeciw absurdowi życia, polegający na świadomości tego absurdu i odzyskaniu poczucia wolności w sensie realizacji swojej woli.

człowiek absurdalny

człowiek świadomy absurdu własnego istnienia; świadomie podejmujący mimo to wysiłki i przyjmujący cierpienie

wolność

niezależność, autonomia, swoboda człowieka w myśleniu i działaniu; zwykle odróżnia się wolność negatywną – jako brak przymusu, ograniczeń czy zewnętrznych konieczności dotyczących ludzkich myśli, słów i czynów – oraz pozytywną – jako możliwość realizacji ludzkiej woli

Gra edukacyjna

Polecenie 1

Rozwiąż interaktywny quiz i sprawdź swoją wiedzę na temat pojęcia buntu w filozofii Alberta Camusa. Na odpowiedź na wszystkie pytania masz 5 minut. Jeżeli zdarzyło ci się popełnić błąd, po zakończonym teście sprawdź, które odpowiedzi są nieprawidłowe, i spróbuj jeszcze raz.

Test

**Sprawdź swoją
wiedzę na temat
pojęcia buntu
w filozofii Alberta
Camusa, biorąc
udział w grze.**

Poziom
trudności:

łatwy

Limit czasu:

5 min

Twój ostatni
wynik:

-

Uruchom

Polecenie 2

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz poprawne zakończenia zdania. Absurd życia w filozofii Camusa nie wiąże się z...

☐ nadzieją na zbawienie.

☐ sensem życia.

☐ świadomością swej kondycji w świecie.

☐ buntem.

Ćwiczenie 2

Uporządkuj kolejność procesów myślowych człowieka absurdalnego według Camusa.

zaakceptowanie życia

odzyskanie wolności

określenie swej tożsamości

uświadomienie sobie absurdu życia

Ćwiczenie 3

Wybierz parę pojęć, które w swojej filozofii powiązał Camus i wyjaśnij, skąd może wynikać takie powiązanie.

Ćwiczenie 4

Zaznacz poprawne zakończenie zdania. Camus odrzuca samobójstwo, ponieważ...

☐ jest rezygnacją z życia wiecznego.

☐ jest niezgodne z prawem Bożym.

☐ jest nielegalne.

☐ jest rezygnacją z życia.

Ćwiczenie 5

Zinterpretuj wypowiedź Camusa: *Życ to sprawić, by żył absurd. Sprawić, by żył absurd, to przede wszystkim patrzeć mu w twarz. W przeciwieństwie do Eurydyki absurd umiera tylko wówczas, kiedy się od niego odwrócić.*

Ćwiczenie 6

Pogrupuj pojęcia na te, które wiążą się z buntem oraz go nie dotyczą w ujęciu Camusa.

bunt wiąże się z:

wartością egzystencji

dążeniem do życiowego celu

nadzieją na lepszy los

bunt nie jest:

rezygnacją z życia

wielkością człowieczeństwa

świadomością absurdu losu

Ćwiczenie 7

Zaznacz, które z poniższych postaw Camus uznaje za konsekwencje etyczne absurdu.

☐ wolność wobec życiowych konieczności

☐ miłość Boga

☐ bunt wobec braku sensu życia

☐ pasja w zaangażowaniu we własne życie

Ćwiczenie 8

Zredaguj syntetyczną notatkę na temat rozumienia buntu w filozofii Alberta Camusa. Weź pod uwagę to, czym jest bunt, i jakie są jego konsekwencje dla ludzkiego życia.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Maćkowska

Przedmiot: Filozofia

Temat: Bunt w filozofii Alberta Camusa

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Elementy historii filozofii.

12. Egzystencjalizm. Uczeń:

1) wymienia ważniejsze cechy, odmiany i przedstawicieli (w tym prekursorów) egzystencjalizmu;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele lekcji (językiem ucznia):

- Przedstawisz konsekwencje braku sensu życia ludzkiego według Alberta Camusa.
- Wyjaśnisz kategorię buntu według Alberta Camusa.
- Zastosujesz pojęcie człowieka absurda w interpretacji egzystencjalizmu Alberta Camusa.
- Przedstawisz najważniejsze treści esejów *Mit Syzyfa* i *Człowiek zbuntowany* Alberta Camusa.

Cele operacyjne. Uczeń:

- wymienia ważniejsze pojęcia, zagadnienia i stanowiska głównych dyscyplin filozoficznych;
- umie stawiać pytania światopoglądowe (w tym moralne) i poszukiwać odpowiedzi na nie z wykorzystaniem wiedzy filozoficznej;
- umie pisać tekst (esej) filozoficzny, w którym – korzystając ze zdobytej wiedzy z zakresu logiki i historii filozofii – identyfikuje się i rozpatruje określone poglądy filozoficzne.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- burza mózgów;
- gra dydaktyczna.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z treściami w sekcji „Przeczytaj”.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel loguje się na platformę i wyświetla na tablicy stronę tytułową e-materiału. Przedstawia uczniom temat lekcji oraz jej cele, a następnie wspólnie z nimi określa kryteria sukcesu.
2. **Burza mózgów.** Nauczyciel pisze na tablicy lub wyświetla słowo „bunt”. Zadaje uczniom pytanie: przeciwko czemu można się buntować w ciągu całego ludzkiego życia? Uczniowie w parach przygotowują swoje odpowiedzi, a następnie zapisują swoje propozycje na tablicy tak, aby powstała wspólna notatka. Nauczyciel pyta uczniów, które z wymienionych zagadnień można uznać za „bunt egzystencjalny”. Chętny uczeń podsumowuje ten etap lekcji.

Faza realizacyjna:

1. **Praca z materiałem źródłowym.** Nauczyciel inicjuje rozmowę na temat treści zawartych w sekcji „Przeczytaj”. Następnie prosi uczniów, żeby w parach przygotowali krótkie interpretacje tekstów źródłowych: dwóch fragmentów *Mitu Syzyfa* oraz jednego *Człowieka zbuntowanego*. Ich zadaniem jest nazwać przedmiot buntu przedstawiony w trzech fragmentach, a następnie podać własny przykład podobnej sytuacji. Omówienie propozycji uczniowskich na forum klasy.
2. **Praca z multimediami.** Uczniowie dzielą się na zespoły i przystępują do gry edukacyjnej (quiz). Grupy rywalizują ze sobą, rozwiązując test na czas. Następnie każda z grup układa dla drużyny przeciwnej po jednym dodatkowym pytaniu.
3. Uczniowie indywidualnie rozwiązują ćwiczenia 1–4. Po wyznaczonym czasie sprawdzają swoje odpowiedzi wspólnie z nauczycielem.

Faza podsumowująca:

1. W ramach podsumowania uczniowie rozwiązują ćwiczenia nr 6 i 7.
2. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Napisz pracę na temat: *Czy Syzyfa można uznać za człowieka szczęśliwego?*

Materiały pomocnicze:

- Gadacz T., *Historia filozofii XX wieku*, Kraków 2009.
- Tatarkiewicz W., *Historia filozofii*, tom 3, Warszawa 2005.
- Szydłowska W., *Albert Camus*, Warszawa 2001.
- Mordarski R., *Albert Camus - między absurdem a solidarnością*, Bydgoszcz 1999.
- Walczak P., *Metody aktywizujące w nauczaniu filozofii*, w: „Analiza i egzystencja” 10 (2009).

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimediu:

- Uczniowie mogą wykorzystać medium w sekcji „Gra edukacyjna” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.